

Böyle yaptığı ziyaretten döndükten sonra, yaşamak zorunda bırakıldığına inandığı hayata kaldığı yerden devam etti. Bø'de oturan ve son on beş yıl boyunca hiç temas kurmadığı oğlu ve ailesine yaptığı beklenmedik ziyaretin ardından –2009 yılında ansızın bir gün hiç görmediği biricik torununu ziyaret etmeye karar vermişti– gece yarısını biraz geçe Oslo'nun Grønland semtindeki dairesine döndüğünde bu gerçek kafasında netleşmişti. Bambaşka bir hayata ve yaşam biçimine yaptığı bu hayal kırıklığı dolu, hatta sonu felaketle biten yolculuktan sonra Oslo'ya döndü ve eski hayatına kaldığı yerden devam etti. Bundan kaçış yoktu. Ne de olsa yolu belirlenmiş bir insandı, altmış yedi yaşında henüz emekli olmuş eski bir hükümlüydü, kaderini kendisi tayin etmişti, yalnızdı ama yine de nihai sona giden yolda azimle ilerliyordu. Bjørn Hansen Bø'den geri dönmüştü, önünde yaşanacak pek çok yıl vardı ve onu bekleyen hayatı karşılamaya hazırdı. Onu bekleyen zahmetli ve ağır ağır geçecek yıllar vardı, ancak zaman da inanılmaz bir hızla akıp gidiyordu! Aradan yaklaşık dokuz yıl geçmiş ve 2018 yılına gelinmişti. Bjørn Hansen yetmiş yedi yaşında bir ihtiyardı artık, neredeyse bir moruk.

Sağlığı da biraz bozulmaya başlamıştı. Bunun dışında hayatında olup biten pek bir şey de yoktu. Grønland semtindeki küçük dairesinde –hatta stüdyo da denebilirdi buna– yaşıyor, pek fazla dışarı çıkmadan evde oturup kitap okuyor ve gençlik günleri de dahil olmak üzere ömür boyu hep yapmış olduğu gibi, en ufak bir konu üzerinde bile, çözüm bulamadan uzun uzun düşünüyordu. Oturma odasının dört duvarı boydan boya kitap raflarıyla kaplıydı. Kitaplarını raflara sistemli bir biçimde yerleştirmişti; önce türlerine göre roman, şiir, tarih, coğrafya, felsefe, toplumsal içerik gibi kategoriler oluşturmuş, ardından ülkeleri Fransa, Macaristan, Mısır, Norveç şeklinde alfabetik sıraya dizmişti; yazarları da isimlerine göre ayırdığından örneğin Albert Camus'nün *Yabancı*'sını bulmak için ilkin romanlar bölümüne, sonra Fransa'nın F'sine ve

Camus'nün C'sine giderek o küçük ve efsanevi romana ulaşıyordu. Aynı yazarın o çığır açan kitabı *Sisifos Efsanesi*'ni* arayan olası bir yabancı ziyaretçi sistemi tanımadığından kitabın Bjørn Hansen'in kütüphanesinde bulunmadığına hükmedip hayal kırıklığına uğrayabilirdi, ne var ki o yabancı bu konuda yanılıyor olacaktı, zira Bjørn Hansen'in *Sisifos Efsanesi*'ni romanların arasına koymasla düşünülemezdi, bu bir felsefi eserdir. Felsefe bölümüne bakınız, F harfine gidiniz, burada yer alan Fransız filozofları arasında ilk sıralarda Camus'nün *Sisifos Efsanesi*'ni bulacaksınız. Peki ama ya edebiyatçı filozof Søren Kierkegaard, onun yeri neresiydi? Bjørn Hansen burada bir sorunla karşılaşmıştı; Kierkegaard'un yapıtlarını felsefi eserler kategorisine yerleştirmesi gerekirdi, zira olası yabancı ziyaretçi Kierkegaard'u felsefe kategorisinde ve D ile başlayan ülkelerden Danimarka'yı temsil eden tek filozof olarak bulacağını tahmin edecek, bulamayınca da çok şaşıracaktı, çünkü Bjørn Hansen aklının değil yüreğinin sesini dinleyerek Kierkegaard'un toplu eserlerini roman kategorisinde değerlendirmişti, zira Bjørn Hansen bu kitapları bir insanın ancak romanları sevebileceği kadar çok seviyordu. Bu nedenle de olası yabancı ziyaretçi Bjørn Hansen'in kütüphanesinde tek bir Søren Kierkegaard kitabına rastlamadığında şaşırarak, hatta hayal kırıklığına uğrayacaktı, eh bu da onun için bir sınav olsun, diye düşündü Bjørn Hansen. İyi ki bu olası yabancı ziyaretçi *Ölümcül Hastalık* isimli kitabı aramıyor, yoksa tıp konulu kitaplar kategorisine bakacaktı, diye güldü kendi kendine Bjørn Hansen, Kierkegaard'u tıp kitapları arasında ve Danimarka'nın D harfinde aramak ha! Ne var ki böyle bir ziyaretçinin onun evine gelmesi zaten düşünülemezdi.

Aslında Bjørn Hansen'in bir yabancı tarafından ziyaret edilmesi ve bu kişinin Bjørn Hansen'in kütüphanesinde hangi kitapların

---

* *Sisifos Efsanesi* Albert Camus'nün 1942 yılında yayımlanan kitabıdır. Absürd üzerine bir deneme olarak nitelenen kitap mitolojideki Sisifos efsanesine gönderme yapar. Öte yandan Dag Solstad, kitabın Norveç'te 2021 yılında yayımlanan baskısına şöyle başlayan uzunca bir önsöz yazmıştır: "Son romanımda Albert Camus ve *Sisifos Efsanesi* yaşlı ve ölüme yaklaşmış Bj. Hansen ile torunu genç öğrenci Wiggo arasındaki ilişkide çok önemli bir rol oynar. Bu nedenle yayıncı Oyvind Arneberg benden kitabın yeni baskısı için önsöz yazmamı istedi. 1942 yılında Fransızca yazılan kitabın 1953 yılında yayımlanan Norveççesini o tarihte okudum diyemem, zira 12 yaşındayken harika çocuk değildim. Ancak 1965 yılında Oslo Üniversitesi'nde Düşünce Tarihi alanında eğitim alırken okudum *Sisifos Efsanesi*'ni." (ç. n.)

bulduğunu görmek istemesi düşünülemez bir durumdu, böyle bir ziyaretçi ancak Bjørn Hansen'in hayalinde mevcuttu. Bu hayali arkadaş Bjørn Hansen'in kitaplarına Bjørn Hansen'den daha çok ilgi gösteriyordu. Gerçek hayattaysa neredeyse hiç kimse Bjørn Hansen'in kapısını vurmaz, zilini çalmazdı. Kapısına gelen çok az sayıdaki yabancı da satıcılar ve bilhassa bağış amaçlı satış yapmak isteyen kişilerdi. Onları içeri almazdı. Bir ihtimal evine bir sözde ziyaretçi gelmiş olabilirdi, ancak öyle olmuş bile olsa bu hafızasında yer etmemişti. 2009'dan 2018'e kadar geçen yıllar boyunca tek bir sözde ziyaret hatırlamıyordu, bu aslında biraz çarpıcı bir durum çünkü böyle bir sözde ziyaret gerçekleşmiş olsa yaşlılık günlerinin önemli bir olayı sayılacağından belleğinden kaybolmak yerine –bunca yıl boyunca evine ziyaretçi gelmiş olsa bile anlaşıldığı kadarıyla zihninden tamamen silinmişti– hatırlanması ve hafızasında itinayla saklanması gerekirdi.

Öte yandan sürekli evde oturmadığı, dışarı çıktığı da bir gerçekti. Bacaklarında sorunlar başlamış olmasına rağmen kendi semti Grønland'ın ve yakınındaki diğer semtlerin sokaklarında dolaşıyordu. Yaşadığı bölge tipik bir göçmen* mahallesiydi. Burada dolaşırken zaman zaman illegal ekonomi danışmanlığı yaptığı yıllardan tanıdığı Pakistanlılarla karşılaşırdu. Dostça bir selam verirdi, o kadar. Bir zamanlar tüm sosyal çevresi bu insanlardan oluşuyordu, oysa şimdi hayatının neredeyse yok olup giden bir döneminde kalmış solgun anılardan ibarettiler. Ayrıca emeklilik günlerini “şeref bileti” ismiyle bilinen emekli biletiyle otobüs ve tramvaya yarı fiyatına binip Oslo'yu amaçsızca gezinerek geçiriyordu. Böyle bir biletle günün yarısını Norveç'in başkenti Oslo'yu boydan boya kateden bir tramvayda seyahat ederek ve hayatın akışını gözlemleyerek geçirebiliyordu. Bindiği tramvayda biletini saat 11:03 itibarıyla damgalattığı takdirde Oslo'da seferde olan herhangi bir toplu taşıma aracında saat 12:03'e kadar güvenle oturabilirdi. Tabii bu, bindiği tramvay/otobüs/metrodaki yolculuğunu sonuna kadar devam ettirmesi halinde

---

* 1970'li yıllardan itibaren Norveç'e (ve diğer İskandinav ülkelerine) yaşamaya ve çalışmaya gelen kişiler (yabancılar) resmi dilde ve belgelerde “göçmen” olarak tanımlanmıştır. Diğer Avrupa ülkelerindeki gibi “misafir işçi”, “yabancı işçi” terimlerini kullanmak yerine tüm yeni gelenlerin entegre edilmesi hedeflenmiş ve bu kişiler göçmen olarak isimlendirilmiştir. “Mülteci” ve “iltica talebinde bulunanlar” terimleri ise 1990'lı yıllardan sonra gelenler için kullanılmaktadır. (ç. n.)

geçerliydi. Eđer saat 11:03'te Grønland'dan tramvaya biner, Oslo merkezde kırk kırk beş dakikalık rastgele bir yolculuk yaptıktan sonra inerek Grefsen tramvayına geçip –Grefsen son durağına saat 12:03'ten önce varmış olmaya özen gösterildiği takdirde– Grefsen'de tramvay değiştirip oradan yeni bir tramvaya, Jar tramvayına binerse, Oslo'yu boydan boya geçen bu kırk dakikalık yolculuğu saat 12:42'de Jar son durağında tamamladığı takdirde kişi tek bir “şeref bileti”yle saat 11:03'ten 12:42'ye kadar kesintisiz bir tramvay gezintisi yapmış oluyordu. Bu şekilde, yani yarı fiyatına saatlerce yolculuk etmek Bjørn Hansen'in en büyük zevklerinden biriydi.

Bunun dışında çoğunlukla evde oturur, kitap okurdu. Eđer bir amacı varsa dışarı çıkardı. Yapacak bir şeyler, yola koyulacak bir iş yani. Bjørn Hansen yiyecek içecek ihtiyacını karşılamak üzere her gün alışverişe giderdi. Evden çıkmadan önce uzun uzun hazırlanırdı. Kendine çekidüzen vermek üzere her geçen gün daha fazla zamana ihtiyaç duyar olmuştu. Dış görünüşüne çok özen gösterirdi. Bir zamanlar, yani suç işlemeden önceki yıllarda Kongsberg Vergi Dairesi müdürlüğü yapmış biri olarak çok düzgün görünmeye dikkat ederdi. Ve de Kongsbergli emekli bir vergi dairesi müdürünün dış görünüşünün nasıl olması gerektiğini düşünüyorsa öyle giyinirdi. Gayet düzgün. Evden çıkmadan önce aynada eleştirel bakışlarla kendini seyredirdi. Kendisine pejmürde kılıklı denmesini istemezdi. Sosyal ilişkilerini bitireli çok olmuştu ama kimse ona pejmürde bir adam desin de istemezdi. Birileriyle vakit geçirmeyi özlemiyordu. Bir erkek ya da kız arkadaşın özlemini çekmiyordu. Bu gibi şeyler geçmişte kalmıştı. Yine de sohbet kurabilen nazik bir insandı. Marketteki kasiyerlerle, göçmenlerin işlettiği mağazaların sahipleriyle havadan sudan, hatta esprili bir şekilde konuşurdu. Dışarıdan bakıldığında durumu fark edilsin istemezdi. Hayata karşı duyduğu ilgiyi kaybetmiş, giderek yok olmaktadır gibi görünsün istemezdi. Başkalarının ilgisini çeken şeyler onu hiç ilgilendirmiyordu artık. Hiç televizyon izlemiyor, Facebook kullanmıyordu. Elektronik posta adresi de yoktu. Her gün bayilerin önünden geçerken gazetelerin bangır bangır bağırarak ilan ettiği haber başlıklarını görürdü ancak bir gazete satın alma dürtüsüne çok nadiren kapılırdı. Raflarda duran gazete başlıklarını okumakla yetinir ve bundan gazetelerin o gün de kendisine ve kendisi gibi düşünenlere sunacak bir şeyleri olmadığı sonucunu çıkarırdı. Bu kaniya memnuniyetle varırdı, zira

kötücül de olsa tartışma götürmez acı bir gerçektir bu. Ayrıca gazete satın almaktan, örneğin *Dagbladet* gazetesini almaktan imtina etmek cüzdanını ilgilendiren bir meseleydi. Sokağa atılacak bir 40 kron anlamına geliyordu bu. Hayır, teşekkür ederim, diye düşünürdü. İstemem. Şöyle de denebilirdi: Bj. Hansen –artık ismini böyle yazıyordu– sıfır noktasında yaşamaktaydı, ekonomik açıdan da bu böyleydi, her ne kadar şu yaşlılık döneminde mali açıdan darlık çekmese de parasını sağa sola savurmak yerine elinde tutmayı tercih ediyordu, çok seyrek de olsa bir lokantaya gittiğinde memnuniyetle bahşiş bırakırdı ama kendisini ilgilendirmeyen haberlere ve cemiyet havadislerine 40 kron vermezdi. Bir bakıma şöyle de denebilirdi, bayi raflarındaki gazetelerin baş sayfaları toplumun Bj. Hansen’den yüz çevirdiğini açıkça gösteriyordu, savaşın galipleri dünyanın nasıl bir yer olduğuna dair kendi ebedi ve evrensel fikirlerini her gün ve günün her anında yeniden üretirlerken, geçmişte kalmış, bir ayağı çukurda bir adam olan Bj. Hansen hayat dolu ve faaliyet halindeki insanlar tarafından hakir görülmüş ve kendi ölüm tasavvurlarıyla baş başa bırakılmıştı. Ancak burada şunu da eklemek gerekir, nasıl ki toplum bu çökmüş adama karşı duyduğu ilgiyi kaybettiyse, harabeye dönmüş Bj. Hansen de topluma ve onun kurumlarına karşı olan ilgisini yitirmişti. Bu yetmiş yedi yaşındaki moruk Norveç’e, dünyaya ve hatta –görünen ya da ona tanıtıldığı şekliyle– genel olarak hayata karşı tamamen kayıtsızdı artık. Bunun esasen toplumun içinde bulunduğu gelişme sürecinden duyduğu hoşnutsuzluktan kaynaklandığından şüpheliydi, gerçi bunun da bir rolü olabilirdi ama özünde, hayat ve ölüm konusunda önem verdiği her şeyde bir sınırı geçmek üzere olmasından ve her geçen gün kendini biraz daha bu sınır çizgisinin karşı tarafında bulmasından kaynaklanıyordu. Ölümle damgalanmış bir adam olduğunu hissediyordu. İş ciddiye binmişti. İlk kez içinde bir ferahlama duyduğunun farkına varıyordu. Nihayet. O zamanlar yaklaşık yetmiş yaşındaydı. Üzerinden yıllar geçtikçe fiziksel açıdan daha da çökmüş, dokunsan yıkılacak hale gelmişti. Bedeni yavaş yavaş ama durdurulamaz bir şekilde ruhunu terk ediyordu. Bunun bilinmeyen bir süre daha böyle devam edeceğini anlamıştı. Bu beklenen bir şeydi. Emeklilik çağı. Fiziksel açıdan zayıf tarafları, ilaçları, günlük hayat mücadelesi, temiz hava solumak, doktora, eczaneye gitmek üzere dışarı çıkmak, günlük yiyeceklerini satın almak için markete, sebze

meyve için göçmenlerin işlettikleri dükkânlara gitmek. Görünüşe göre sebat ediyordu. Evet, görünüşe göre hayata tutunmaya çalışıyordu. Bir hafta daha, bir ay, bir yıl, iki yıl daha, hatta on yıl daha belki, ancak hep bu belirsizliğin içindeydi, yavaş yavaş ama durdurulamaz bir şekilde ömrünün kalan kısmını ölümün nezarethanesinde geçiriyordu. Ölümün kapı eşiğinde de denebilir buna. Ama sınırın henüz bu tarafındaydı. Elbette. Yine de yüzü öteki tarafa, bizim bilmediğimiz tarafa dönüktü. Eskiden tanıdığı ancak ondan önce ölmüş insanları da belki bu nedenle bu kadar merak ediyordu. Öyle bir yaşa gelmişti ki eski tanıdıkları, arkadaşları, hatta sevgilileri bile birer birer ölmeye başlamıştı. Giderek daha yakın aralıklarla hem de. Bu aslında Bj. Hansen için çok da önemli değildi zira son yıllarda kimseyle bir teması olmamıştı, o nedenle de ölüm haberlerinin dolaştığı çevrenin çok dışındaydı. Yine de bir zamanlar yakın olduğu kişilerin ölüm haberleri ara sıra kulağına geliyordu. Tamamen tesadüf eseri de olsa ara sıra haber alıyordu. Çok sık değilse de oluyordu böyle şeyler. Örneğin Oslo Merkez Garı'nda. Bj. Hansen bir keresinde oraya gitmişti, yolculuğa çıkacağından değil de büfeden sigara gibi bir şeyler almak üzere ya da canı ansızın sosisli sandviç çektiği bir gün. İstasyonun kalabalığında karşısına çıkan yabancı bir kadın –belli ki kadın onu tanıyordu– onu durdurmuş ve Turid Lammers'in kardeşi olduğunu söylemişti. Aralarında geçen kısa konuşmadan anlaşıldığına göre Turid Lammers ölmüştü. Bjørn Hansen hiç istifini bozmayıp ölüm nedenini öğrenmeye çalıştı. İki yıl önce kanserden öldüğü anlaşılıyordu. Demek Turid Lammers ölmüştü. Bj. Hansen bir zamanlar ilk evliliğini bitirmiş, Tina Korpi ve iki yaşındaki oğlu Peter'i bırakarak, onsuz yaşayamayacağına inandığı gizli aşkı Turid Lammers'in peşinden Kongsberg'e taşınmıştı. Turid Lammers'in doğup büyüdüğü eve yerleşmiş ve Kongsberg Defterdarlığı Vergi Dairesi'nde çalışmaya başlamıştı. Bjørn Hansen bunun bir hata olduğunu anlayana dek yıllarca sürmüştü bu ilişki. Sonrasında Turid Lammers'le birlikte yaşadıkları evden ayrılmış ama Kongsberg'de yaşamaya devam etmişti. Merkezde bir apartman dairesine taşınmış, vergi müdürü olarak işini sürdürmüştü, ancak Turid Lammers'le tek bir kelime bile konuşmamıştı. Artık o ölmüştü, Bjørn Hansen elinden geldiğince zihninde Turid'in son yolculuğunu takip etmeye çalıştı. Öldüğünü duyduğu bir diğer kişi de Kongsberg döneminden en yakın arkadaşı olan Diş Hekimi

Busk'tü. Bunu da bir tesadüf sonucu öğrenmişti. Yalnız yaşamaya başladıktan sonraki dönemde pazar öğleden sonralarını arkadaşı Diş Hekimi Busk'le Kongsberg kırsalında doğa gezintisi yaparak geçirir, akşam yemeklerini Busk ve eşi Bayan Berit'in evinde yerd. Cezaevindeyken Diş Hekimi Busk ve Bayan Berit onunla temas kurmaya çalışmışlarsa da başarılı olamamışlardı çünkü Bjørn Hansen ne onlarla ne de başkalarıyla görüşmek istiyordu. Ona açmadığı mektuplar göndermişler, telefonla aramışlardı. Hatta bir keresinde telefona çıkan gardiyanı gidip onu getirmesi için ikna etmişlerdi, ne var ki Bjørn Hansen onlarla konuşmayı reddetmişti. İşte yıllar sonra Diş Hekimi Busk'ün öldüğünü Bjørn Hansen'e bildiren de bu gardiyandı. Bjørn Hansen oğlunun yaşadığı Bø kasabasına yaptığı ve sonu kötü biten geziden Oslo'ya döndükten sonra gelmişti bu ölüm haberi. Emekli hayatının keyfini çıkardığı günlerden biriydi, bilete yarı fiyat ödeyerek bindiği tramvayda yanına orta yaşlı bir adam oturmuştu. Adam onu tanımış olmalıydı ki dönüp konuşmaya, Kongsberg'den söz etmeye başlamıştı. Bjørn Hansen bir süre sonra bu kişinin cezaevine telefon eden eski dostu Herman Busk'le konuşması için gelip onu ikna etmeye çalışsan o iyi niyetli gardiyan olduğunu anlamıştı. Buna rağmen ilkin adamı tanımamış gibi yaptı. Ancak gardiyan yakın bir zamanda *Laagendalsposten* gazetesinde Herman Busk'ün ölüm haberini okuduğunu anlatıyordu. Buna yorum yapmayan Bjørn Hansen, "Eşi Bayan Berit yaşıyor mu?" diye sordu. Gardiyan bilmiyordu, gazetede ki ölüm haberinde bu konuda bir şey yazdığını görmemişti. Bunun üzerine Bjørn Hansen Bayan Berit'in yaşıyor olabileceğine hükmetti ve içinden Kongsberg'e onu ziyarete gitme arzusu geçti. Çiftin oturduğu, Kongsberg'in biraz dışındaki o villanın zilini çalacaktı, bunca yılın ardından Bayan Busk kapıyı açacak ve onu içeri buyur edecekti, Bjørn Hansen de kadına onun ve eşinin dostluğuna ve davetlisi olduğu pazar akşamı yemeklerine ne kadar değer verdiğini anlatacaktı. İşte tam o sırada tramvayda otururken gözlerinden yaşlar geldiğini fark etti, ağladığını bir zamanlar gardiyan olan bu orta yaşlı adamdan elinden geldiğince saklamaya çalışıyordu. Aslında onu ağlatan Diş Hekimi Busk'ün ölmüş olduğu düşüncesi değil, –hayalinde bile olsa– sonunda Kongsberg'e geri dönüp Bayan Berit'e merhum eşinin kendisi için ne kadar değerli olduğunu söyleyebilme arzusunun artık serbestçe yerine getirebileceği düşüncesiydi. Çünkü Diş Hekimi Busk'le ara-